

A szakszervezeti mozgalomnak része a könyvtárügy!

A Szakszervezetek Országos Tanácsának elnöksége 1980. szeptember 29-én ismét napirendre tűzte a szakszervezeti könyvtárak munkáját, és határozatot hozott fejlesztésük alapelveiről, valamint szervezeti és működési rendszerükről. Ezt követően a SZOT kulturális, agitációs és propagandaosztálya október 23-ra országos tanácskozásra hívta össze a szakszervezeti könyvtárosokat, azzal a szándékkal, hogy segítse kialakítani a határozat egységes értelmezését, s a megvalósításhoz ötleteket kapjon a résztvevőktől. E tanácsadó jellegű értekezlet abból a szempontból rendhagyónak ítéltető, hogy munkájában a könyvtárosokon kívül első ízben vettek részt a fenntartó, irányító szakszervezeti szervek (szmi-k, szakágazati szakszervezetek) képviselői: az illetékes osztályvezetők, valamint több szb-titkár és vállalati, üzemi gazdaságvezető is. Közülük sokan fejtették ki véleményüket a könyvtárakról, a könyvtárak társadalmi és munkahelyi szerepéről, feladatairól.

A tanácskozást *André Miklósnak*, a SZOT munkatársának vitaindítója vezette be a szakszervezeti könyvtárak helyzetéről és az elnökségi határozatból eredő legfontosabb feladataikról. Az eredményekről szólva a vitaindító hangsúlyozta, hogy a magyar szakszervezetek mindig felelősséggel gondozták saját könyvtáraikat. Ezt bizonyítja a 60-as évek elején megszervezett és ugyanennek az évtizednek a végéig teljesen ki is épített egységes könyvtári hálózati rendszer. A növekvő követelmények és a szervezet megerősödése hamarosan lehetségessé és szükségessé is tették az új minőségi követelmények megfogalmazását, a könyvtári tevékenység szervezeti és tartalmi korszerűsítési elveinek határozottabb formába öntését. Erre először 1971-ben került sor, amikor a SZOT elnöksége állásfoglalásban rögzítette a könyvtárak távlati fejlesztésének alapelveit és követelményeit. E nagy jelentőségű dokumentum alapján az elmúlt tíz évben tovább fejlődtek a szakszervezeti könyvtárak, és szervezeti rendszerük még jobban megszilárdult. Mind jobban szélesedő szolgáltatásaikkal szép sikereket értek és érnek el a szakszervezetek kulturális nevelőmunkájában, különösen a munkások, a szocialista brigádtagok olvasóvá nevelésében, továbbá a különféle olvasómozgalomokban. Elegendő itt például a sok irodalmi rendezvényre, a vetélkedők elterjedésére és a könyvtárakra támaszkodó brigádklubok gazdag programjaira utalni. A szakszervezeti szervek, az üzemek, vállalatok nagy anyagi áldozatokat hoztak a könyvtárak működési körülményeinek javításáért is. Az utóbbi években több új, korszerű könyvtár létesült, mint például a textilszakszervezet gyakran emlegetett központi könyvtára, valamint a debreceni SZMT központi könyvtár, de számos önálló vállalati könyvtárat is létrehoztak. Ma a szakszervezeti könyvtárak évente 26 millió forintot fordítanak a könyvtárlomány fejlesztésére, s ez 14 millióval több az 1970. évinél.

A vitaindító az eredmények számbavétele mellett felhívta a figyelmet az akadályozó körülményekre és a gondokra is. Egyebek között arra, hogy még nem minden fenntartó szakszervezeti szerv és könyvtár szemléletében él úgy a könyvtár, mint a *szakszervezeti* kulturális nevelőmunkának nélkülözhetetlen intézménye és eszköze. A könyvtári munka hatásfoka nem áll arányban az anyagi feltételek javulásával, az életszínvonal emelkedésével; az olvasási igény kielégítése is elmarad a lehetőségektől. Az olvasók száma a szakszervezeti könyvtárakban sem növekedett az utóbbi tíz évben. Azt is kiemelte a vitaindító, hogy manapság már nem elégséges csupán működtetni a jól megszervezett ellátási rendszert, ennél sokkal többre, magasabb színvonalú munkára van szükség. Ha e téren eredményeket akarunk elérni, a figyelmet az eljövendő években a következő fő szempontokra kell majd fordítani: A tartalmi, minőségi munkát állítsák a könyvtárak a szakszervezeti feladatok összességének szolgálatába, különös tekintettel a munkahelyi demokrácia továbbfejlesztésére, a bizalmiak jog- és hatáskörének, nevelési feladatainak érvényesítésére, továbbá a termelés, a gazdálkodás segítésére, végül pedig a szellemi és az anyagi erők ésszerű felhasználására, az együttműködésben rejlő lehetőségek jobb kiaknázására.

A könyvtárosok nemcsak várakozással tekintettek az értekezlet elé, de felszólalásaikban igen felelősségteljesen és sokoldalúan foglalkoztak is a könyvtári nevelőmunkának a következő években jelentkező legfontosabb feladataival, valamint feltételrendszerével. Több felszólaló (*Arnóth Károly, Seregi István, Ribicska Raymond*) taglalta a szakszervezeti mozgalom, az irányító és a fenntartó szakszervezeti szervek és a könyvtárak közötti kapcsolat kérdéskörét, ennek gondjait és a tökéletesítés módjait. Ugyancsak fontos témaként szerepelt a vitában — *Mészáros Józsefné* és *Sudár Ivánné* hozzászólásában — a termelés, a gazdálkodás könyvtári segítése, a szocialista brigádok és a

könyvtárak kapcsolata (*Csernus Gyuláné, Doma Sándorné*) és nem utolsósorban az együttműködés manapság igen fontos kérdése (*Komoróczy Alajosné, Pálffy Lajosné*).

Szinte minden könyvtáros felszólaló felelősséggel nyilatkozott a helyzetről, s első-sorban a feladatok megoldásának mikéntjére fordította figyelmét. A következőkben azonban a „másik oldal” — a gazdasági vezetés és az irányítói szervek — képviselőinek részéről elhangzott megnyilatkozásokat ismertetjük részletesebben, mivel a fenntartók véleménye, a könyvtárak munkájának megítélése a következő időszakban döntő tényezője lehet az egész szakszervezeti könyvtárügy fejlesztésének.

A tanácskozáson részt vett és felszólalt *Virizlay Gyula*, a SZOT titkára is. Hozzá-szólásában — egyebek között — a következőket mondotta:

Szeretnénk, ha a jövőben a könyvtári munka felélénkülne, ha a fejlődést kedvező irányba fordíthatnánk. Az olvasómozgalom, a könyv olvasás mindig a szakszervezeti mozgalom lényegéhez tartozott. Ma a figyelem a mozgalom hibájából mintha a szolgáltatásra szűkülne. A legtöbb szakszervezeti bizottság szemében az olvasás ügye hatodrangú kérdés, gondoskodásuk kimerül abban, hogy a működéshez megadják a megfelelő forintösszeget, létszámot, helyiséget stb. Az olvasás kérdését — nem a könyvtárosoknak, hanem a szakszervezeti mozgalomnak — három ponton kellene megragadni. Az egyik: a következő években kerüljünk közel az egyénhez, a közösségek egyedeihez. Egy kollektívának (szocialista brigádnak, munkahelyi közösségnek stb.) a minősége egyedeinek minőségétől függ. Akár munkáról van szó, akár művelődésről, a kollektívának az egyedeit kell „megfognia”, hogy másfajta minőségű kollektíva alakuljon ki. A másik: a közösséget kell felelőssé tenni saját tagjainak sorsáért, munkájáért, magatartásáért és művelődéséért. Senki számára ne legyen közömbös a művelődés. A harmadik: a szocialista brigádoknál lényegében csak az olvasást kellene „jegyezni”. De nem az elolvasott könyvek számával, hanem aszerint, hogy a könyvek tartalma, annak az egyes dolgozókra gyakorolt hatása legyen a legfontosabb... Az olvasás egyéni ügy, e téren az embereket kényszeríteni nem lehet. Olvasási igényt azonban egy jó közösség, a művelődő kollektíva légköre is tud ébreszteni. A legnagyobb ellenségünk a formalizmus — hangsúlyozta *Virizlay Gyula* —, amely sajnos eluralkodott a szocialista brigádokban, de máshol is. Ez a munkánk elszűrítője, véget kell tehát vetni neki!

Goda Miklós, a Mátraaljai Szénbányák Vállalat műszaki igazgatója a vállalati művelődési bizottság eredményes működéséről szólt első-sorban. Elmondta, hogy náluk a 6200 fős közösségből csaknem 4000 a bejárók száma, emiatt a kultúra a legegyszerűbben és legkönnyebben a könyvön keresztül jut a dolgozókhoz. A könyvtár vezetője megalakulása óta tagja a vállalati művelődési bizottságnak. Azok a gondok, amelyek a munkások művelődésével kapcsolatban jelentkeznek, rövid úton jutnak el a könyvtár vezetőjéhez. Hatékonyan segíti a vmb azt is, hogy a szűkös jóléti keretet helyesen osszák el, és az egyéb területeken kívül a könyvtárnak is megfelelő összeg jusson belőle. Amíg korábban a könyvtár fejlesztésére egy állandó, gépiesen tervezett, évi 40 ezer forint körüli összeg állt rendelkezésre, a bizottság megalakulása után 120 ezer forintra nőtt ez a pénz. Elmondotta továbbá, hogy a régi, mélyművelési bányászati szakembereket nagyon rövid idő alatt jó külfejtési szakemberekké kellett átképezni. Ehhez olyan tanfolyamokat vett tervbe a vállalati művelődési bizottság, amelyeknek egy része önképzés jellegű, az így támasztott igények kielégítéséért pedig a könyvtárhoz kell fordulni, az önképzés a könyvtárra épül. Végül hangsúlyozta, hogy a könyvtáros egyedül nem tud eredményt elérni. A könyvtárt nem szabad kampányra serkenteni. Az olvasótábor folyamatos kialakítására, az igényeknek megfelelő könyvtárfejlesztésre kell törekedni. A könyvtárakban szakképzett könyvtárosok alkalmazását kell szorgalmazni, és támogatásukat erősíteni kell. Felhívta a figyelmet arra is, hogy a gazdasági egységeknél növelni kell a vállalati művelődési bizottság javaslattevő szerepét.

Kéri Lászlóné, a REMIX szombathelyi gyárának igazgatója leszögezte, hogy az a vezető, aki a könyv, a szépirodalom, a szakirodalom segítségét nem használja fel a dolgozók művelésére, gazdaságpolitikai tennivalóit sem tudja végrehajtani, mert magát a legkényesebb eszközt, az embert nem készíti fel az új feladatok végrehajtására. Mindebből következik, hogy a könyvtáros nem adminisztrátor, hanem nagyon fontos politikai oktató munkát végző szakember, aki, ha rosszul választottuk meg, és munkájára nem alkalmas, legalább annyi kárt tehet, mint egy gazdasági egység igazgatója a maga területén. A személyi és a tárgyi feltételek megteremtése nélkül ennek a munkának nekikezdeni ugyanolyan súlyos hiba, mint akár a gazdasági, akár a politikai élet egyéb területén. A könyvtáros feladata, hogy tudatosan irányítsa, nevelje és szoktassa olvasásra az embereket. Nem mindegy, milyen könyvet ad az emberek kezébe. A gazdasági vezető pedig az olvasói létszám növekedése helyett inkább azt nézze meg, hogy jól végzi-e egész munkáját a könyvtáros, s ha igen, hagyja békében dolgozni!

A Művelődési Minisztérium könyvtári osztályát képviselő *Győri Erzsébet* elisme-

réssel szolt a szakszervezeti könyvtáraknak az elmúlt tíz évben a munkásművelődésért végzett munkájáról. Utalt arra, hogy bizonyos megyékben igen erős szakszervezeti hálózatok alakultak ki, máshol azonban nagyobb segítségre, mindenekelőtt anyagi megalapozásra van szükség a fejlesztés érdekében. Csak így tudják a könyvtárak megvalósítani azokat a feladatokat, amelyeket a SZOT elnöksége határozatában megfogalmazott. Hangsúlyozta, hogy képzett és elkötelezett könyvtárosokat kell állítani arra a helyre, amely valójában nem „kölcsönkönyvtárosi” poszt, hanem a politikai nevelőmunka fontos helyszíne.

Szente Ferenc, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ osztályvezetője szerint „mintha a könyvtári munka környékén gyengültek volna a mozgalmi tényezők, mintha az új gazdasági mechanizmus óta valamiféle szemérmesség lett volna úrrá a szakszervezeti közművelődési irányító munkában, különösen a könyvtári munkában. Nagyon szemérmesen, óvatosan közelítettek ezekhez a kérdésekhez, nehogy az önállóságot megbántsák...” Megállapította, hogy a szakszervezeti könyvtárosok sem maradtak teljesen mentesek ezektől a szemérmességből adódó betegségektől. Munkájukból is hiányzott és hiányzik a megfelelő mértékű mozgalmi elem. Gondok vannak a tiszteletdíjas könyvtárosokkal is. Többnyire már csak szívességből, sok rábeszélés után hajlandók elvállalni a könyvtárosi munkakört. Meg kellene próbálni, hogy a társadalmi munkások körében a könyvtári munka megbecsült mozgalmi munkának számíton. Ha valóban hiszünk abban, hogy a jó irodalom közvetítése az emberekhez fontos nevelési feladat, akkor a társadalmi munkások megbízása nem lehet közömbös, rangjuk hangsúlyozása nem maradhat el. Ha pedig a könyvtárakat a következő években nem fejlesztik, ez visszafejlődéssel fog jární. Amit a mozgalom kiharcolt könyvtárai számára, a gyűjtemények fejlesztésére, azt meg kell adnia a következő években is a könyvtárak „kondíciójának” fenntartása végett.

Roland Ferenc, a SZOT kulturális, agitációs és propagandaosztályának megbízott vezetője zárszavában megállapította, hogy a 680 ezer olvasóval foglalkozó, 10 milliós állományt kezelő szakszervezeti könyvtárosok többsége megbecsült ember. Az értekezlet bizonyította: a könyvtárügy nemcsak szakszervezeti ügy. Ha egy jó könyvtáros, egy jó igazgató és egy jó szakszervezeti titkár találkozik, alig hihető, hogy a lehetőségek határain belül nehézségek legyenek a személyi és tárgyi feltételek megteremtésében. Időszerűséget az értekezletnek az adott, hogy a szakszervezeti mozgalom iránt fokozódott a társadalmi érdeklődés. Növekedett a szakszervezetek érdekvédelmi tevékenységével szemben támasztott igény, s van kulturális érdekvédelem is. Amikor tehát a mindennapokban szó esik az érdekvédelemről, essék szó arról is, hogy ennek szellemi érdekvédelmi képviselői feladata és értéke is van.

A szakszervezeti mozgalomnak része a könyvtárügy. A könyvtárak értékét az fémjelzi, hány új olvasót tudnak megnyerni az olvasás számára. Egy szakszervezeti bizottság értékét az is adja, hogy milyen a könyvtár helyzete, rangja a szakszervezeti bizottságon belül, illetve az üzemben.

Kitüntetések

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa eredményes munkájának elismeréseként, nyugállományba vonulása alkalmából *Ónódy Miklósnak*, az Országos Széchényi Könyvtár fősztályvezető-helyettesének a MUNKA ÉRDEMREND arany fokozata kitüntetését adományozta.

A művelődési miniszter a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 63. évfordulója alkalmából, eredményes munkájuk elismeréséül *Horváth Imrénének*, a Belügyminisztérium mb. könyvtárvezető-helyettesének és *Vida Sándornak*, az MSZMP Politikai Főiskola könyvtárvezetőjének, továbbá nyugállományba vonulása alkalmából, eredményes munkájának elismeréséül *dr. Czinnei Tibornének*, az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ könyvtárosának A SZOCIALISTA KULTÚRÁÉRT; a NOSZF 63. évfordulója alkalmából, eredményes munkájának elismeréséül *dr. Járjay Jenőnének*, az Országgyűlési Könyvtár nyilvántartójának és *Vörös Baláznának*, az MSZMP Politikai Főiskola könyvtárosának, valamint nyugállományba vonulása alkalmából, eredményes munkájának elismeréseként *Kokas Endrénének*, a Veszprémi Vegyipari Egyetem könyvtárosának, *Magyar Józsefné Sinkinov Annának*, a szegedi Somogyi Könyvtár főkönyvtárosának, továbbá *dr. Tichler Jánosnének*, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főelőadójának a KIVÁLÓ MUNKAÉRT kitüntetését adományozta.